

Tonga

**LAO KI HE 'INASI FAKAPULE'ANGA 'I
HE FETONGI PA'ANGA MULI 2015**

Lao Fika 5 'o e 2015

Tonga

LAO KI HE 'INASI FAKAPULE'ANGA 'I HE FETONGI PA'ANGA MULI 2015

Fokotu'utu'u 'o e Ngaahi Kupu

Kupu

1	Hingoa nounou.....	5
2	'Uhinga'i Lea.....	5
3	'Inasi ke hilifaki 'i he fetongi pa'anga muli.....	6
4	Tu'unga totongi 'o e 'inasi faka-Pule'anga	6
5	Tautea pa'anga 'o e ta'etotongi 'inasi faka-Pule'anga.....	6
6	Toe ma'u mai 'o e 'inasi faka-Pule'anga.....	7
7	Ngaahi Maumau Lao	7
8	Ngaahi Tu'utu'uni.....	7
9	Pule'i.....	7

LAO KI HE 'INASI FAKAPULE'ANGA 'I HE FETONGI PA'ANGA MULI 2015

Lao Fika 5 'o e 2015

KO E LAO KE HILIFAKI HA 'INASI FAKAPULE'ANGA 'I HE FETONGI PA'ANGA MULI

'Oku ou loto ki ai,
TUPOU VI,
'Aho 15 'o 'Okatopa 2015.

'OKU TU'UTU'UNI 'e he Tu'i mo e Fale Alea 'o Tonga 'i he Fakataha Alea 'o e
Pule'anga 'o pehe:

1 Hingoa nounou

'E ui 'a e Lao ni ko e Lao ki he 'Inasi Fakapule'anga 'i he Fetongi Pa'anga Muli 2015.

2 'Uhinga'i Lea

'I he Lao ni, tukukehe 'o ka fiema'u ke 'uhinga kehe -

"kautaha fakapa'anga" 'oku 'uhinga ki ha kautaha fakapa'anga laiseni 'i he
Lao ki he Kautaha Faka-Pa'anga 2004 'a ia 'oku ne fakahoko 'i Tonga 'a e
pisinisi faka-pangike pe fakatau mai pe fakatau atu 'o e pa'anga muli;

"Minisita" 'oku 'uhinga ki he Minisita 'oku ne tokangaekina 'a e pa'anga;

"Potungaue" 'oku 'uhinga ki he Potungaue 'a e Pule'anga 'oku ne
tokangaekina 'a e pa'anga;

“pa’anga muli” ‘oku ‘uhinga ki he pa’anga pepa pe pa’anga ‘o ha fonua ‘o ‘ikai ko Tonga ni, kau ai ‘a e positi noti (postal notes), moni ‘ota (money orders), tohi fakapapau, tohi fefakafetongi’aki, mo ha me’angaue fakapa’anga ‘oku totongi ‘i ha pa’anga muli;

“inasi faka-Pule’anga” ‘oku ‘uhinga ki he totongi ‘i he fetongi pa’anga muli kuo hilifaki ‘i he Lao ni;

“fakatau mai pe fakatau atu ‘o e pa’anga muli” ‘oku kau heni mo ha fa’ahinga fakatau pe fehu’aki pa’anga ‘oku ne fakahoko ‘a hono fakatau mai pe fakatau atu pe fetongi pa’anga muli; pea

“tupu (spread)” ‘oku ‘uhinga ki he pa’anga hu mai ‘oku tanaki ‘e he ngaahi kautaha fakapa’anga (kehekehe ‘i he fakamahu’inga ‘o e totongi ‘i he fakatau mai pe fakatau atu ‘o e pa’anga muli) ‘o ngaue’aki ‘a e lau seniti Tonga.

3 ‘Inasi ke hilifaki ‘i he fetongi pa’anga muli

- (1) ‘I he ‘aho ‘e kamata ngaue’aki ai ‘a e Lao ni, kuo pau ke totongi ‘e he kautaha fakapa’anga kotoa pe ‘a e ‘inasi faka-Pule’anga ‘e ‘iloa ko e ‘inasi faka-Pule’anga ‘i he fetongi pa’anga muli.
- (2) Kuo pau ko e ‘inasi faka-Pule’anga ke hilifaki ‘i he Lao ni ‘e totongi ia mei he fakatau mai pe fakatau atu kotoa ‘o e pa’anga muli ‘i Tonga tukukehe ‘a e ngaahi fakatau mai pe fakatau atu ‘o e pa’anga muli ‘e ha kautaha fakapa’anga ‘o fakafou ‘i ha kautaha fakapa’anga kehe ‘i Tonga ni.
- (3) Kuo pau ke totongi ‘a e ‘inasi faka-Pule’anga fakamahina ‘i he ‘aho ‘oku totonu ke totongi ai ki he ‘akauni kuo fokotu’u ‘e he Minisita, pea kuo pau ke ‘oatu fakataha mo ha fakamatala ‘e fiema’u fakapotopoto ‘e he Minisita fakatatau ki he Lao ki he Kautaha Faka-Pa’anga 2004.
- (4) Ki he ngaahi taumu’a ‘o e Lao ni ko e ‘aho ‘oku totonu ke totongi ai ‘a e ‘inasi faka-Pule’anga ko e ‘aho ngaue hono nima ‘o e mahina kotoa pe ‘o felave’i mo e ‘inasi ke totongi ‘i hono fakatau mai pe fakatau atu ‘o e pa’anga muli ‘i he lolotonga ‘a e mahina kimu’a.

4 Tu’unga totongi ‘o e ‘inasi faka-Pule’anga

Kuo pau ko e ‘inasi faka-Pule’anga ‘e faka-mahu’inga’i mo totongi ‘i he mahu’inga ko e seniti ‘e taha ‘i he tupu (spread) ‘o e Pa’anga Tonga ‘e taha kotoa pe ‘i he fakatau mai pe fakatau atu ‘o e pa’anga muli.

5 Tautea pa’anga ‘o e ta’etotongi ‘inasi faka-Pule’anga

- (1) Ka ‘ikai totongi ‘e ha kautaha fakapa’anga ‘a e ‘inasi faka-Pule’anga ‘i loto ‘i he ‘aho ngaue ‘e nima hili ‘a e ‘aho ‘oku totonu ke totongi ai ‘a e ‘inasi faka-Pule’anga ta’etotongi kuo pau ‘e tanaki atu, ‘a e tautea, ko e ‘inasi faka-

Pule'anga makehe ko e peseti 'e hongofulu 'o e lahi 'o e 'inasi faka-Pule'anga 'ikai totongi.

- (2) Kuo pau ko ha tautea 'oku hilifaki 'e he kupu si'i (1) ke tanaki ki ai pea 'e lau ko e konga 'o e 'inasi faka-Pule'anga 'e totongi pea toe ma'u mai 'o fakatautu ki he Lao ni.

6 Toe ma'u mai 'o e 'inasi faka-Pule'anga

Kuo pau ko e totongi 'inasi faka-Pule'anga kotoa pe 'oku totonu ke totongi 'i he Lao ni ke ma'u 'e he Minisita 'aki hono 'eke fakalao ko e mo'ua ia ki he Pule'anga.

7 Ngaahi Maumau Lao

Ko ha kautaha fakapa'anga:

- (a) 'oku ne maumau'i pe 'ikai fai ki ha tu'utu'uni 'o e Lao ni pe ko ha ngaahi tu'utu'uni fakalao kuo fai 'i he pe fakatautu ki he Lao ni; pe
- (b) 'oku ne 'omai ha fakamatala 'ikai mo'oni 'i he pe fakatautu ki he Lao ni, 'oku ne fakahoko 'a e hia pea kuo pau, 'i ha'ane halaia, ke mo'ua ki he tautea pa'anga 'o 'ikai toe laka hake 'i he \$5,000.

8 Ngaahi Tu'utu'uni

'E ngofua ki he Kapineti mei he taimi ki he taimi ke fa'u 'a e ngaahi tu'utu'uni ki he taumu'a ke fakahoko 'o e ngaahi me'a 'oku fakakaukau'i pe fiema'u ki he fakahoko 'o e ngaahi tu'utu'uni 'o e Lao ni pea mo hono fakahoko ia.

9 Pule'i

Kuo pau ko e Lao ni 'e pule'i 'e he Potungaue.

Na'e tali 'i he Fale Alea 'i he 'aho 23 ni 'o Sune 2015.